

ROMÂNIA
ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

Decizia nr. 11/2020

Dosar nr. 347/1/2020

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 28 aprilie 2020

Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 508 din 15/06/2020

Daniel Grădinaru - președintele Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție - președintele completului
Ana Hermina Iancu - judecător la Secția penală
Dan Andrei Enescu - judecător la Secția penală
Ștefan Pistol - judecător la Secția penală
Alexandra Iuliana Rus - judecător la Secția penală
Ionuț Mihai Matei - judecător la Secția penală
Elena Barbu - judecător la Secția penală
Eleni Cristina Marcu - judecător la Secția penală
Anca Mădălina Alexandrescu - judecător la Secția penală

S-a luat în examinare sesizarea formulată de Curtea de Apel Alba Iulia - Secția penală în Dosarul nr. 3.975/117/2014, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a următoarei chestiuni de drept:

"1. În interpretarea art. 29 alin. (1) din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, se poate considera că judecătorul de la instanța de fond care, anterior, a fost desemnat titular al unui complet specializat pentru judecarea cauzelor de corupție, iar ulterior colegiul de conducere a instanței nu l-a desemnat într-un complet specializat este competent să judece cauze de corupție repartizate în perioada în care nu a fost desemnat prin hotărârea colegiului de conducere ca titular al unui complet specializat, în condițiile în care, în perioada respectivă, niciun complet al secției penale a instanței respective nu a fost desemnat pentru a judeca cauze de corupție?

2. În ipoteza unui răspuns negativ, care este sancțiunea în acest caz, nulitatea relativă sau nulitatea absolută?"

Completul competent să judece sesizarea în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile ce formează obiectul Dosarului nr. 347/1/2020 a fost legal constituit, conform dispozițiilor art. 476 alin. (6) din Codul de procedură penală și ale art. 36 alin. (1) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat.

Ședința a fost prezidată de către președintele Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, domnul judecător Daniel Grădinaru.

Conform art. 38 din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, la ședința de judecată a participat doamna Valentina Cruceanu, magistrat-asistent în cadrul Secției penale.

Judecător-raportor a fost desemnat, conform prevederilor art. 476 alin. (7) din Codul de procedură penală, domnul judecător Ștefan Pistol, judecător în cadrul Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a fost reprezentat de domnul procuror Teodor Manea.

Magistratul-asistent a prezentat referatul cauzei, învederând obiectul Dosarului nr. 347/1/2020, aflat pe rolul Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, precum și faptul că, drept urmare a solicitărilor formulate în temeiul art. 476 alin. (10) raportat la art. 473 alin. (5) din Codul de procedură penală, la dosarul cauzei au fost depuse puncte de vedere asupra problemei de drept deduse dezlegării.

Totodată, a menționat că a fost depus raportul întocmit de judecătorul-raportor, care a fost comunicat părților, potrivit dispozițiilor art. 476 alin. (9) din Codul de procedură penală.

Președintele Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, domnul judecător Daniel Grădinaru, constatând că nu sunt cereri sau excepții prealabile, a solicitat domnului procuror Teodor Manea să susțină punctul de vedere al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție cu privire la problema supusă dezbaterii în Dosarul nr. 347/1/2020.

Reprezentantul Ministerului Public a solicitat respingerea, ca inadmisibilă, a sesizării formulate de Curtea de Apel Alba Iulia - Secția penală, precizând că dispozițiile legale care reglementează completurile competente să judece infracțiunile prevăzute de Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, respectiv art. 29 alin. (1) din această lege, precum și modul de înființare, funcționare și compunere a acestora, respectiv art. 41 alin. (1) teza a II-a, alin. (2) și art. 52 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, sunt clare și nu creează dificultăți de interpretare.

A arătat că sancțiunea nerespectării acestor norme juridice, întrucât privesc legala compunere a completului de judecată, este nulitatea absolută, prevăzută de dispozițiile art. 281 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală.

În final, a precizat că pentru dezlegarea problemei de drept invocate pot fi valorificate considerentele Deciziei Curții Constituționale a României nr. 417 din 3 iulie 2019 asupra cererii de soluționare a conflictului juridic de natură constituțională dintre Parlamentul României, pe de o parte, și Înalta Curte de Casație și Justiție, pe de altă parte, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 825 din 10 octombrie 2019.

Președintele Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, domnul judecător Daniel Grădinaru, a acordat cuvântul membrilor completului, în situația în care au întrebări de formulat.

Președintele Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, domnul judecător Daniel Grădinaru, constatând că nu sunt întrebări din partea membrilor completului, a declarat dezbaterile închise, iar Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a reținut cauza în pronunțare.

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE,

deliberând asupra chestiunii de drept cu care a fost sesizată, constată următoarele:

I. Titularul și obiectul sesizării

Prin Încheierea de ședință din data de 19 decembrie 2019, pronunțată în Dosarul nr. 3.975/117/2014 al Curții de Apel Alba Iulia, această instanță a sesizat, în temeiul art. 476 alin. (1) raportat la art. 475 din Codul de procedură penală, Înalta Curte de Casație și Justiție pentru a pronunța o hotărâre prealabilă în vederea dezlegării de principiu a următoarei chestiuni de drept:

"1. În interpretarea art. 29 alin. (1) din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, se poate considera că judecătorul de la instanța de fond care, anterior, a fost desemnat titular al unui complet specializat pentru judecarea cauzelor de corupție, iar ulterior colegiul de conducere al instanței nu l-a desemnat într-un complet specializat, este competent să judece cauze de corupție repartizate în perioada în care nu a fost desemnat prin hotărârea colegiului de conducere ca titular al unui complet specializat, în condițiile în care, în perioada respectivă, niciun complet al secției penale a instanței respective nu a fost desemnat pentru a judeca cauze de corupție?"

2. În ipoteza unui răspuns negativ, care este sancțiunea în acest caz, nulitatea relativă sau nulitatea absolută?"

Cauza a fost înregistrată la Înalta Curte de Casație și Justiție cu nr. 347/1/2020 și a avut termen de soluționare fixat la data de 28 aprilie 2020.

II. Expunerea succintă a cauzei

Curtea de Apel Alba Iulia este investită, în ultimul grad de jurisdicție (ca instanță de apel), cu soluționarea apelurilor declarate de Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția Națională Anticorupție - Serviciul Teritorial Cluj, de inculpați și de partea civilă statul român - Ministerul Finanțelor Publice, prin Agenția Națională de Administrare Fiscală reprezentată prin Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Cluj-Napoca - Administrația Județeană a Finanțelor Publice Cluj împotriva Sentinței penale nr. 228 din 2 august 2017, pronunțată de Tribunalul Cluj, în Dosarul penal nr. 3.975/117/2014.

În sinteză, prin sentința menționată, instanța de fond a dispus condamnarea celor trei inculpați pentru infracțiuni prevăzute de Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, precum și pentru infracțiuni prevăzute de Codul penal.

Conform încheierii de sesizare, "(...) în motivarea apelului, inculpatul P.R.V. a formulat și un motiv de apel prin care a invocat nulitatea absolută a hotărârii atacate, deoarece aceasta a fost pronunțată de un judecător necompetent material și funcțional, în condițiile în care judecătorul nu a fost desemnat într-un complet specializat pentru judecarea cauzelor de corupție, prin hotărârea colegiului de conducere pentru anul 2014".

Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție a fost dispusă în complet de divergență, la dosar fiind atașată atât opinia majoritară, cât și opinia separată (în care se argumentează că nu sunt îndeplinite condițiile formale prevăzute de lege pentru mecanismul de unificare a practicii judiciare prevăzut de art. 475 din Codul de procedură penală).

III. Punctul de vedere al completului care a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție:

III.1. Punctul de vedere exprimat în opinia majoritară

S-a arătat că "rațiunea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept este una similară celei a recursului în interesul legii, prima operând a priori, în timp ce ultima reprezintă un remediu a posteriori pentru unificarea practicii judiciare. Prin cele două instituții se urmărește același scop, respectiv asigurarea unei jurisprudențe unitare la nivelul tuturor instanțelor din țară, ambele fiind în competența exclusivă a instanței supreme.

Mecanismul hotărârii prealabile instituie un veritabil dialog judiciar între instanța supremă și celelalte instanțe judecătorești care are drept scop prevenirea apariției interpretărilor divergente, care ulterior ar impune pronunțarea unui recurs în interesul legii".

S-a apreciat că, "în condițiile în care Curtea de Apel Târgu Mureș, prin Decizia penală nr. 514 din 15 noiembrie 2019, a sancționat cu nulitatea absolută nedeseemnarea de către colegiul de conducere a instanței, la începutul anului, a completelor specializate pentru a judeca cauze de corupție, deși anterior judecătorul fondului a făcut parte dintr-un complet specializat pentru judecarea cauzelor de corupție, aspect invocat de inculpatul (...), pronunțarea unei soluții divergente impune promovarea unui recurs în interesul legii".

În legătură cu condiția ca sesizarea să vizeze o chestiune de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei, s-a apreciat "(...) că nu sunt excluse problemele de drept procesual, ci subordonează atât problemele de drept penal substanțial, cât și problemele de drept procesual necesității existenței unei relații de dependență între lămurirea problemei de drept și soluționarea pe fond a cauzei. (...) soluția pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală produce efecte concrete asupra modului de rezolvare a apelurilor, în sensul desființării sentinței primei instanțe și rejudecarea cauzei de către instanța de fond sau respingerea excepției și continuarea judecării de către instanța de apel.

Lipsa formală a desemnării completurilor specializate este susceptibilă de a fi interpretată diferit, putând fi considerată o eroare materială nesancționabilă sau sancționabilă cu nulitatea relativă sau, din contră, drept o lipsă a specializării și o încălcare a dispozițiilor referitoare la competența materială și funcțională a completului care a judecat astfel de cauze fără să fi avut atribuită specializarea la momentul repartizării aleatorii, cu consecința sancționării nulității absolute și a rejudecării cauzelor în primă instanță.

Rațiunea acestei sesizări pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile constă în necesitatea, pe care o considerăm imperativă, de a preveni o practică judiciară neunitară, cu consecințe extrem de serioase în privința evoluției diferite a procedurilor judiciare față de inculpații aflați într-o situație juridică identică și, în cele din urmă, extrem de severe în privința decredibilizării actului de justiție."

În final, s-a considerat "(...) că este îndeplinită condiția existenței unei veritabile chestiuni de drept, deoarece sunt vizate dispoziții complexe, necorelate, care generează dificultăți de interpretare, referitoare la dobândirea specializării, la încetarea specializării, sancțiunea încălcării desemnării anuale a completurilor specializate, care pot da naștere mai multor soluții".

În motivarea opiniei majoritare au fost menționate texte legale care au legătură cu soluționarea chestiunii de drept [art. 29 alin. (1) din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, art. 36 alin. (3) lit. c) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, art. 41 alin. (1)-(3) și art. 52 alin. (1) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești din 17.12.2015, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 970 din 28 decembrie 2015, art. 281 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală].

Conform opiniei majoritare, "întrebările formulate vizează o dezlegare cu valoare de principiu a unor chestiuni de drept, respectiv interpretarea unor dispoziții legale în abstracto, deoarece premisa de la care se pornește își găsește izvorul în dispozițiile legale prezentate mai sus."

Concluzionează instanța de trimitere (în opinie majoritară) "că, dacă un judecător a fost numit într-un complet specializat în judecarea cauzelor de corupție, în lipsa altor cerințe legale, dacă face parte din secția penală, prin acest act a dobândit specializarea. Lipsa unor cursuri, seminare de specialitate, parcurgerea altor forme de pregătire pot constitui vătămări, în condițiile nulității relative.

Relevant este răspunsul primit de Curtea Constituțională a României de la Consiliul Superior al Magistraturii din care rezultă că tribunalele și curțile de apel s-au preocupat în sensul aplicării art. 29 alin. (1) din Legea nr. 78/2000, solicitând Consiliului Superior al Magistraturii aprobarea înființării de completuri specializate cu privire la judecarea cauzelor ce au ca obiect infracțiuni stabilite prin Legea nr. 78/2000. (paragraful 140 din Decizia nr. 417/2019 a Curții Constituționale a României)

Împrejurarea că judecătorul, după ce a făcut parte, anterior, dintr-un complet specializat, nu a fost desemnat, la începutul anului, într-un complet specializat, prin hotărârea colegiului de conducere, nu atrage pierderea specializării. Ipotețic, un judecător desemnat într-un complet specializat, care judecă mai mulți ani un dosar de corupție, chiar dacă nu este desemnat, la începutul anului, într-un complet specializat, nu își pierde competența de a judeca cauza, ci, dimpotrivă, asigură continuitatea completului de judecată. Evidențiem, în acest sens, și dispozițiile art. 36 alin. (3) lit. c) din Legea nr. 304/2004 potrivit căruia colegiul «propune președintelui instanței, în raport cu natura și numărul cauzelor, înființarea și desființarea completelor specializate», din care rezultă că desființarea completelor specializate se face la propunerea colegiului, printr-o manifestare de voință expresă.

(...) în condițiile în care judecătorul a făcut parte dintr-un complet specializat, iar completul specializat nu a fost desființat, acesta are competența materială și funcțională de a judeca cauze ce au ca obiect infracțiuni stabilite prin Legea nr. 78/2000. Împrejurarea că judecătorul, după ce a făcut parte, anterior, dintr-un complet specializat, nu a fost desemnat, la începutul anului, într-un complet specializat, prin hotărârea colegiului de conducere, nu determină încălcarea dispozițiilor privind compunerea completului de judecată, sancționată cu nulitatea absolută, ci, în măsura în care a adus o vătămare a drepturilor părților ori altor subiecți procesuali principali, poate fi sancționată cu nulitatea relativă, în condițiile art. 282 din Codul de procedură penală."

III.2. Punctul de vedere exprimat în opinia separată

Opinia separată a fost în sensul că "(...) nu sunt întrunite condițiile de admisibilitate a sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept supusă analizei, pentru următoarele considerente:

Conform art. 475 din Codul de procedură penală: «Dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că există o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective și asupra căreia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să se dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată.»

Deși, raportat la prevederile textului legal menționat, se constată că instanța este investită cu judecarea căii de atac a apelului formulată împotriva unei sentințe prin care s-a soluționat cauza în fond, urmând a pronunța o decizie în ultimă instanță, că chestiunea de drept în discuție reprezintă o chestiune de drept asupra căreia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, iar chestiunea de drept invocată reprezintă o chestiune de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei, (...) nu este îndeplinită condiția ca prin hotărârea ce se solicită Înaltei Curți de Casație și Justiție a fi pronunțată să se dea o rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată.

În acest sens, (...) în jurisprudența constantă a Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală au fost respinse ca inadmisibile sesizările pentru pronunțarea unor hotărâri prealabile în situația în care prin pronunțarea acestor hotărâri s-a tins la a se obține soluția concretă într-o anumită cauză.

Astfel, prin Decizia nr. 21/2019, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de

drept în materie penală a fost respinsă ca inadmisibilă sesizarea prin care se solicita pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: «În interpretarea art. 1 alin. (2) raportat la art. 10 alin. (2), art. 102 alin. (2) și (3) și art. 281 alin. (2) din Codul de procedură penală, în situația în care este invocată nulitatea absolută cu consecința excluderii unor mijloace de probă, este respectat dreptul la un proces echitabil dacă instanța se pronunță asupra nulității printr-o hotărâre separată (încheiere), anterioară celei prin care soluționează fondul cauzei?». În considerentele deciziei menționate s-au arătat următoarele: «În jurisprudența Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală s-a statuat că (...) sesizarea instanței de trimitere trebuie să aibă ca obiect dezlegarea unor veritabile chestiuni de drept care să facă necesară o rezolvare de principiu prin pronunțarea unei hotărâri prealabile" (Decizia nr. 5 din 21 martie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 381 din 15 mai 2019) și că (...) "condiția restrictivă de admisibilitate prevăzută de art. 475 din Codul de procedură penală ce vizează dezlegarea cu valoare de principiu a unei chestiuni de drept" (Decizia nr. 27 din 12 decembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 65 din 22 ianuarie 2018).» Se arată în continuare în această decizie că «problema de drept supusă analizei de către instanța de trimitere nu este susceptibilă de o rezolvare de principiu, întrucât constatarea existenței sau a inexistenței unei încălcări a dreptului la un proces echitabil depinde de particularitățile speței, fiind necesară o analiză concretă în fiecare dosar în parte».

În prezenta cauză, așa cum rezultă din hotărârile Colegiului de conducere al Tribunalului Cluj, depuse la dosar de inculpatul (...) și, respectiv, comunicate de această instanță la solicitarea Curții de Apel Alba Iulia, în cadrul Secției penale a Tribunalului Cluj au fost desemnate, prin hotărâri ale acestui colegiu, completuri specializate pentru judecarea cauzelor de corupție pentru perioada 2007-2013. În perioadele 2007-2008 și, respectiv, 2011-2013, judecătorul care a pronunțat hotărârea apelată în prezenta cauză a făcut parte dintr-un complet specializat în materia infracțiunilor de corupție, însă în anii 2009 și 2010 nu a mai făcut parte dintr-un astfel de complet specializat. În hotărârea Colegiului de conducere al Tribunalului Cluj din anul 2013, privind constituirea completelor pentru anul 2014, nu se mai face nicio referire la constituirea vreunui complet specializat în materia infracțiunilor de corupție, iar situația a fost identică și în anii următori."

Prin urmare, s-a apreciat în opinia separată "că o dezlegare de principiu a problemei de drept invocate în opinia majoritară nu s-ar justifica, date fiind particularitățile esențiale ale prezentei cauze, situația expusă a completurilor specializate în materia infracțiunilor de corupție la nivelul Tribunalului Cluj, în general, și raportat la completul care a pronunțat sentința apelată în prezenta cauză, în special, fiind puțin probabil a se regăsi în cazul altor instanțe."

S-a mai argumentat că "(...) așa cum se arată în deciziile nr. 12/2017 și nr. 18/2018 ale Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, «Hotărârile prealabile rezultate din mecanismul de unificare a practicii prevăzute de art. 475 din Codul de procedură penală cuprind rezolvări de principiu ale unor chestiuni de drept, clarificând modul de interpretare în abstracto, pe viitor, a dispozițiilor legale care au generat acea problemă. Soluția de principiu a instanței supreme își găsește aplicabilitatea, așadar, nu doar în cauza în care a intervenit mecanismul de unificare a practicii analizat, ci în toate cauzele în care se ridică o problemă de drept esențialmente similară și în care particularitățile procedurii derulate nu influențează semnificativ coordonatele acelei probleme de drept»."

Conform opiniei separate, "(...) un al doilea motiv pentru care (...) nu sunt întrunite condițiile de admisibilitate a sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept supuse analizei este acela că, pe această cale, s-ar solicita, practic, instanței supreme să interpreteze efectele Deciziei nr. 417/2019 a Curții Constituționale."

În acest sens s-a argumentat că "în Decizia nr. 24/2015 a Completului pentru dezlegarea unei chestiuni de drept în materie penală s-au arătat următoarele: Efectele deciziilor Curții Constituționale nu pot fi interpretate, în procesul de aplicare a legii, de către alte instituții ale statului, întrucât un atare demers ar genera o știrbire a competenței sale exclusive în materie. Prin urmare, instanțele judecătorești nu trebuie să interpreteze efectul deciziei, ci să aplice acea decizie într-un mod conform considerentelor sale la cazul dedus judecării, demers pe deplin posibil și în speța de față."

În mod similar s-a pronunțat Înalta Curte de Casație și Justiție și în cauza soluționată prin Decizia nr. 17/2019 prin care s-a respins ca inadmisibilă o altă cerere de pronunțare a unei hotărâri prealabile."

IV. Punctele de vedere exprimate de către curțile de apel și instanțele judecătorești arondate

În conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. (10) din Codul de procedură penală cu referire la art. 473 alin. (5) din Codul de procedură penală, s-a solicitat punctul de vedere al instanțelor judecătorești asupra chestiunii de drept supuse dezlegării.

Au răspuns solicitării Înaltei Curți de Casație și Justiție 13 curți de apel (curțile de apel Alba Iulia, Bacău, Brașov, București, Cluj, Constanța, Craiova, Galați, Iași, Oradea, Pitești, Suceava și Timișoara).

În sinteză, acestea au comunicat că nu a fost identificată jurisprudență în materia ce interesează prezenta sesizare și, totodată, au exprimat opinia judecătorilor cu privire la fondul celor două întrebări din încheierea de sesizare.

Opiniile exprimate au fost în sensul unui răspuns afirmativ ori negativ pentru prima întrebare, respectiv, în sensul existenței unei nulități relative ori absolute pentru cea de-a doua întrebare din încheierea de sesizare.

De asemenea au fost exprimate și opinii în sensul inadmisibilității sesizării, mai ales din perspectiva jurisprudenței constante a Înaltei Curți de Casație și Justiție, cu referire, pe de o parte, la înțelesul expresiei "dezlegarea dată chestiunilor de drept", cuprinsă în dispozițiile art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală, iar, pe de altă parte, la necompetența Înaltei Curți de Casație și Justiție de "a lămuri" sau "a interpreta" considerentele, dispozitivul ori efectele deciziilor Curții Constituționale.

Având în vedere soluția propusă (inadmisibilitatea sesizării, aceasta fiind o chestiune prealabilă examinării fondului), se apreciază că nu este necesară menționarea argumentelor opiniilor exprimate pe fondul celor două întrebări care formează obiectul prezentei sesizări.

V. Opinia specialiștilor consultați

În conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. (10) raportat la art. 473 alin. (5) din Codul de procedură penală, a fost solicitată specialiștilor în drept penal opinia asupra chestiunii de drept supuse examinării.

Au răspuns solicitării Înaltei Curți de Casație și Justiție facultățile de drept din patru universități (Universitatea din Cluj, Universitatea din Iași, Universitatea din Timișoara și Universitatea "Titu Maiorescu" din București).

Cu excepția Universității din Iași (care a examinat pe fond cele două întrebări din încheierea de sesizare), opinia specialiștilor din cadrul celorlalte trei universități a fost în sensul inadmisibilității sesizării.

Având în vedere soluția propusă (inadmisibilitatea sesizării, aceasta fiind o chestiune prealabilă examinării fondului), se apreciază că nu este necesară menționarea argumentelor opiniilor exprimate pe fondul celor două întrebări care formează obiectul prezentei sesizări.

În opiniile specialiștilor din cadrul celor trei universități menționate au fost indicate, în sinteză, aceleași două argumente de inadmisibilitate deduse din jurisprudența constantă a Înaltei Curți de Casație și Justiție cu referire, pe de o parte, la înțelesul expresiei "dezlegarea dată chestiunilor de drept", cuprinsă în dispozițiile art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală, iar, pe de altă parte, la necompetența Înaltei Curți de Casație și Justiție de "a lămuri" sau "a interpreta" considerentele, dispozitivul ori efectele deciziilor Curții Constituționale.

VI. Examenul jurisprudenței în materie

1. Jurisprudența națională relevantă

Așa cum s-a menționat anterior, curțile de apel nu au identificat hotărâri judecătorești relevante cu privire la fondul celor două întrebări din încheierea de sesizare.

2. Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție

2.1. Din perspectiva deciziilor obligatorii, menite să asigure unificarea practicii judiciare, cu privire la fondul sesizării nu au fost identificate hotărâri judecătorești pronunțate de Înalta Curte - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală.

2.2. În ceea ce privește deciziile de speță pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție ulterior publicării Deciziei Curții Constituționale a României nr. 417 din 3 iulie 2019 asupra cererii de soluționare a conflictului juridic de natură constituțională dintre Parlamentul României, pe de o parte, și Înalta Curte de Casație și Justiție, pe de altă parte, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 825 din 10 octombrie 2019, și care ar putea interesa modul de soluționare a motivului de apel cu care este investită instanța de sesizare, acestea au fost aduse la cunoștința tuturor instanțelor judecătorești, justițiabililor, avocaților și publicului prin publicarea acestora pe pagina de internet a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Aceste decizii de speță (pronunțate de completurile Secției penale, precum și de completurile de 5 judecători de la Înalta Curte de Casație și Justiție), chiar dacă nu fac parte din categoria celor prevăzute de lege pentru unificarea

practicii judiciare, pot fi de natură să contribuie la adoptarea unei soluții în cazuri concrete cu care instanțele naționale sunt sesizate.

3. Jurisprudența Curții Constituționale

În esență, două sunt deciziile care prezintă o relevanță deosebită pentru soluționarea prezentei sesizări: Decizia Curții Constituționale a României nr. 417 din 3 iulie 2019 asupra cererii de soluționare a conflictului juridic de natură constituțională dintre Parlamentul României, pe de o parte, și Înalta Curte de Casație și Justiție, pe de altă parte, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 825 din 10 octombrie 2019, care a avut ca obiect chiar interpretarea și aplicarea, în acord cu legea fundamentală, a dispozițiilor art. 29 alin. (1) din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, respectiv, Decizia Curții Constituționale a României nr. 454 din 4 iulie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 836 din 1 octombrie 2018 (care a reiterat principiile expuse în Decizia Curții Constituționale nr. 206 din 29 aprilie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 350 din 13 iunie 2013).

În prima decizie menționată, Curtea Constituțională examinează pe larg noțiunile "judecător specializat" și "complet specializat" cu referire la judecarea în primă instanță a cauzelor prevăzute de Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, inclusiv cu privire la consecințele nerespectării art. 29 alin. (1) din această lege, iar în cea de-a doua decizie, de asemenea, pe larg, Curtea Constituțională examinează competența Înaltei Curți de Casație și Justiție în materia pronunțării deciziilor mecanismului de unificare a practicii judiciare.

Având în vedere publicarea în Monitorul Oficial al României a celor două decizii pronunțate de Curtea Constituțională, nu se justifică reiterarea în prezenta decizie a argumentelor juridice menționate de instanța de contencios constituțional.

VII. Jurisprudența relevantă a Curții Europene a Drepturilor Omului

Nu au fost identificate decizii relevante în problema de drept analizată.

VIII. Punctul de vedere exprimat de Direcția legislație, studii, documentare și informatică juridică din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție

Direcția legislație, studii, documentare și informatică, în nota transmisă, a opinat în sensul inadmisibilității sesizării, în sinteză arătându-se următoarele:

Instanța de trimitere solicită Înaltei Curți de Casație și Justiție să stabilească, prin intermediul mecanismului reglementat în art. 475 și următoarele din Codul de procedură penală, sfera de incidență a efectelor Deciziei Curții Constituționale a României nr. 417 din 3 iulie 2019 asupra cererii de soluționare a conflictului juridic de natură constituțională dintre Parlamentul României, pe de o parte, și Înalta Curte de Casație și Justiție, pe de altă parte, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 825 din 10 octombrie 2019.

Or, în conformitate cu jurisprudența Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, Înalta Curte de Casație și Justiție nu se poate pronunța, pe calea hotărârii prealabile, cu privire la efectele unei decizii a Curții Constituționale.

În acest sens a fost menționată jurisprudența Curții Constituționale care, prin Decizia nr. 454 din 4 iulie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 836 din 1 octombrie 2018, în paragraful nr. 62, reține: "Înalta Curte de Casație și Justiție nu are competența să se pronunțe în legătură cu efectele deciziei Curții Constituționale sau să dea dezlegări obligatorii care contravin deciziilor Curții Constituționale (...)."

De asemenea s-a arătat că, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a statuat, cu valoare de principiu, că forța obligatorie ce însoțește actele jurisdicționale, deci și deciziile Curții Constituționale, se atașează nu numai dispozitivului, ci și considerentelor pe care aceasta se sprijină (Decizia Plenumului Curții Constituționale nr. 1 din 17 ianuarie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 16 din 26 ianuarie 1995; Decizia nr. 223 din 13 martie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 256 din 18 aprilie 2012; Decizia nr. 3 din 15 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 71 din 29 ianuarie 2014), nefiind necesare din această perspectivă alte clarificări.

În materia recursului în interesul legii, în considerentele Deciziei nr. 206 din 29 aprilie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 350 din 13 iunie 2013, Curtea Constituțională a statuat că față de textul constituțional de referință al art. 126 alin. (3), sintagma "dezlegarea dată problemelor de drept judecate", cuprinsă în art. 4145 alin. (4) din Codul de procedură penală anterior, pe de o parte, nu poate privi decât interpretarea și aplicarea unitară a conținutului

dispozițiilor legale, cu sensul de acte normative, iar nu și a deciziilor Curții Constituționale și a efectelor pe care acestea le produc și, pe de altă parte, nu poate privi decât interpretarea și aplicarea unitară a legii de către instanțele judecătorești, iar nu și de către Curtea Constituțională, care este o autoritate distinctă de sistemul judecătoresc. Altfel spus, numai în aceste condiții "dezlegarea dată problemelor de drept judecate" poate fi obligatorie, pentru că numai în aceste condiții poate exista o compatibilitate cu normele constituționale. Orice altă interpretare este în contradicție cu prevederile art. 147 alin. (1) și (4) din Constituție, deoarece lipsește de efecte deciziile Curții Constituționale, determinând ca recursul în interesul legii să fie transformat, cu încălcarea Constituției, într-o formă de control al actelor Curții Constituționale.

Considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 206 din 29 aprilie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 350 din 13 iunie 2013, referitoare la recursul în interesul legii, sunt aplicabile mutatis mutandis în materia sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, ambele instituții (recursul în interesul legii și sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept) constituind mecanisme de asigurare a unei practici judiciare unitare, în conformitate cu dispozițiile art. 126 alin. (3) din Constituția României.

În consecință, sintagma echivalentă "dezlegarea dată chestiunilor de drept" cuprinsă în dispozițiile art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală referitoare la conținutul și efectele hotărârii prealabile nu poate privi decât interpretarea și aplicarea unitară a conținutului dispozițiilor legale, cu sensul de acte normative, iar nu și a deciziilor Curții Constituționale și a efectelor pe care acestea le produc.

IX. Punctul de vedere exprimat de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție

În "concluziile scrise" depuse la dosar, Ministerul Public a apreciat că se impune respingerea ca inadmisibilă a sesizării, în sinteză, pentru următoarele motive:

Pe de o parte, în cauză nu este îndeplinită condiția de admisibilitate privind existența unei chestiuni de drept ce ar necesita lămuriri sau interpretări.

Această condiție a fost consacrată jurisprudențial de Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală prin Decizia nr. 5 din 10 februarie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 183 din 11 martie 2016, Decizia nr. 6 din 2 martie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 287 din 15 aprilie 2016, Decizia nr. 19 din 14 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 494 din 29 iunie 2017, Decizia nr. 20 din 14 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 542 din 10 iulie 2017, și Decizia nr. 2 din 8 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 307 din 5 aprilie 2018.

Pe de altă parte, pentru ca o sesizare fundamentată pe procedura prevăzută de art. 475 și următoarele din Codul de procedură penală să fie admisibilă, este necesar ca ea să tindă la interpretarea în abstracto a unor dispoziții legale determinate, iar nu la dezlegarea unor probleme pur teoretice ori la soluționarea propriu-zisă a unor chestiuni ce țin de fondul cauzei, la rezolvarea implicită a unor aspecte ce țin de particularitățile speței (Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, Decizia nr. 16 din 22 mai 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 490 din 3 iulie 2015, și Decizia nr. 14 din 12 mai 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 454 din 24 iunie 2015).

Raportat la caracterul obligatoriu al Deciziei Curții Constituționale a României nr. 417 din 3 iulie 2019 asupra cererii de soluționare a conflictului juridic de natură constituțională dintre Parlamentul României, pe de o parte, și Înalta Curte de Casație și Justiție, pe de altă parte, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 825 din 10 octombrie 2019 și la aspectele statuate în considerentele acesteia, se poate concluziona că decizia menționată oferă toate reperatele necesare pentru rezolvarea chestiunii juridice descrise de instanța de sesizare.

X. Opinia judecătorului-raportor

În raportul întocmit a fost exprimată opinia respingerii sesizării ca inadmisibilă, fiind examinate condițiile prevăzute de art. 475 din Codul de procedură penală.

XI. Înalta Curte de Casație și Justiție

Examinând, cu prioritate, îndeplinirea condițiilor de admisibilitate a sesizării, constată următoarele:

Conform art. 475 din Codul de procedură penală "Dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, învestit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că

există o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective și asupra căreia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să se dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată".

Pe de o parte, din examinarea acestor dispoziții legale nu rezultă că se poate solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție - pe calea sesizării în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile - ca aceasta să soluționeze, în concret, chiar unul dintre motivele de apel cu care instanța de trimitere a fost sesizată deoarece, în realitate, aceasta ar constitui "o cerere de soluționare a cauzei concrete de către Înalta Curte de Casație și Justiție prin delegarea atribuțiilor jurisdicționale".

Pe de altă parte, formal, se solicită o interpretare a dispozițiilor art. 29 alin. (1) din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție.

Or, textul de lege respectiv - care prevede că "pentru judecarea în primă instanță a infracțiunilor prevăzute în prezenta lege, se constituie complete specializate" este suficient de clar, mai ales în condițiile în care Curtea Constituțională a României a pronunțat Decizia nr. 417 din 3 iulie 2019 asupra cererii de soluționare a conflictului juridic de natură constituțională dintre Parlamentul României, pe de o parte, și Înalta Curte de Casație și Justiție, pe de altă parte, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 825 din 10 octombrie 2019, în care s-a examinat pe larg și s-a pronunțat atât cu privire la noțiunea de "complet specializat", cât și cu privire la noțiunea de "judecător specializat", ambele cu referire la judecarea, în primă instanță, a cauzelor prevăzute de Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție.

Din această perspectivă se constată că instanța de trimitere solicită Înaltei Curți de Casație și Justiție "explicații suplimentare" ori "lămurirea considerentelor" deciziei Curții Constituționale, competență care nu poate aparține altei instanțe de drept comun, inclusiv instanței supreme (în acest sens, deciziile Curții Constituționale nr. 454 din 4 iulie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 836 din 1 octombrie 2018 - paragraful nr. 62, și nr. 206 din 29 aprilie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 350 din 13 iunie 2013).

Toate aceste aspecte menționate anterior, care conferă caracter de inadmisibilitate prezentei sesizări, erau cunoscute la nivelul instanței de trimitere, astfel cum rezultă din examinarea opiniei separate în care se face referire la jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție în materia soluționării sesizărilor în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept (deciziile nr. 21/2019, nr. 5/2019, nr. 12/2017, nr. 18/2018, nr. 17/2019 și nr. 24/2015).

De asemenea, aceleași aspecte cu privire la inadmisibilitatea sesizării sunt relevate, constant, în mai multe decizii ale Înaltei Curți de Casație și Justiție în materia soluționării sesizărilor în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept (deciziile nr. 14, 16, 23, 28 și 31 din anul 2015, nr. 5, 14, 22 și 27 din anul 2017 și nr. 5 și 19 din anul 2019).

Având în vedere inadmisibilitatea sesizării cu referire la punctul 1, aceasta se răsfârâge implicit și asupra punctului 2.

Pentru motivele arătate, în temeiul art. 475 și 477 din Codul de procedură penală,

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

DECIDE:

Respinge ca inadmisibilă sesizarea Curții de Apel Alba Iulia, Secția penală, pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile în vederea dezlegării de principiu a următoarei chestiuni de drept:

"1. În interpretarea art. 29 alin. (1) din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, se poate considera că judecătorul de la instanța de fond care, anterior, a fost desemnat titular al unui complet specializat pentru judecarea cauzelor de corupție, iar ulterior colegiul de conducere al instanței nu l-a desemnat într-un complet specializat este competent să judece cauze de corupție repartizate în perioada în care nu a fost desemnat prin

hotărârea colegiului de conducere ca titular al unui complet specializat, în condițiile în care, în perioada respectivă, niciun complet al secției penale a instanței respective nu a fost desemnat pentru a judeca cauze de corupție?

2. În ipoteza unui răspuns negativ, care este sancțiunea în acest caz, nulitatea relativă sau nulitatea absolută?"

Obligatorie de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, potrivit art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 28 aprilie 2020.

PREȘEDINTELE SECȚIEI PENALE A ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
judecător DANIEL GRĂDINARU

Magistrat-asistent,
Valentina Cruceanu